

На Поділлі

Володимир Загайкевич

1938

Exported from Wikisource on 06/26/17

ВОЛОДИМИР ЗАГАЙКЕВИЧ

НА ПОДІЛЛІ

ПЕРЕМИШЛЬ, 1938.

НА ПОДІЛЛІ.

На Поділля їзджу на вакації майже кожного року. І майже кожного року пізнаю якусь нову закутину цієї частини нашого краю. Звиджував я всі околиці, що їх згадую у своїм рефераті, або фірою або пішки.

На Поділлі є стільки цікавих історичних місцевий, що годі про них в однім рефераті згадати. І звичайно, коли я їздив в різні околиці, переглядав я різні туристичні „Провідники“, аби знати, на що звернути підчас прогульки увагу. Цих „Провідників“ по Поділлі появилось останніми часами кілька. Також переглядав я „Нашу Батьківщину“, яка в 1937. р. помістила кілька статей про Поділля.

На Поділлю хліб на кіллю, а ковбасами пліт городять — каже народня пословиця. Поділля це найбагатша частина нашої землі.

Поділля простягається довгою смугою через східню часть Тернопільського воевідства і за Збручем переходить на Україну. Від півночі граничить Поділля з Волинню, від півдня обливає його Дністер. Поділля це плоска височина — високорівня. Хати на Поділлі всюди ліплені з глини, криті соломною. Тепер вже селяни будують хати муровані й покривають їх бляхою або черепицею, яку самі виробляють. Поза тим ціла височина се величезний лан усякого збіжа.

Населення Поділля має назву Подолян. Дуже давно мешкало тут старе українське плем'я Тиверців. Подоляни високі ростом, кріпкі й чорняві. Ноша у мушин це широкі штани, пояс, опанча з „бородицею“, кожух, капелюх, у жінок димкові або крамські спідниці, запаски й катанки, сіраки й кожухи, гарно вишиті сорочки, намиста й перемітки. Головним заняттям Подолян це хліборобство. Вони на своїй родючій землі управляють всілякого рода збіжжя. Домашній промисл невеликий. Займаються Подоляни гончарством і ткацтвом. Фабрик поза горальнями та цукроварнями нема. Міст на Поділлі небагато. Найбільше місто Поділля це Тернопіль. Тернопіль заложив гетьман Тарновський в половині XVI. століття. До найстарших будівель належать замок, що його перемінила Австрія на касарні, старинна церков, синагога, де збереглося багато цікавих жидівських старинностей, що були виставлені на археологічній виставі у Львові, церква над ставом і церква т. зв. Микулинецька (недалеко цвинтаря), яку тепер мають отці Редемптористи. До теж старинних будівель належить костел Домініканів у бароковім стилі, який довший час був парохіяльним костелом до часу, коли в 900- сотних роках збудували новий парохіяльний костел. Від південнозахідної сторони міста є став, що його утворила ріка Серет; він довгий на 4 км, а широкий на 1 км; частину сього ставу стараються тепер осушити. В часі світової війни Тернопіль був дуже знищений. Однак по війні, коли став осідком воєвідства, місто піднеслося і розбудувалося. В Тернополі відбувалися колись великі ярмарки на коні 26. липня, на св. Анни. Тепер ті ярмарки є дуже скромні. З Тернополя вийшов цілий ряд визначних українських діячів і учених, як брати Володимир і

Олександр Барвінські, проф. унів. Др Степан Рудницький, проф. унів. Ів. Пулюй, славний фізик, посол і економіст Др Євген Олесницький, співачка Сальомея Крушельницька й інші.

Біля Тернополя в Березовиці збудував тепер польський Уряд велику цукроварню. Недалеко Тернополя є історичне місто Збараж. Збереглися там руїни замку зі XVII. століття, що його звеличав Г. Сенкевич в „Огнем і Мечем“, а якого частину консерваторський уряд недавно відреставрував. В Збаражі є також старинна церква, що стоїть біля цього місця, де колись по традиції була поганська святиня. Також на горі є руїни давнього Василіянського монастиря. Звідси є гарний вид на околицю, на ріку Гнізну і на гори Медобори. Залізниця їде тільки до Збаража.

На лінії Тернопіль — Копичинці є маленьке містечко Микулинці, де є руїни замку з XVI. століття, відтак містечко Струсів в ярі Серету, де є великий парк і палата Графа Голуховського.

Відтак є Теробовля, де я майже кожного року заїзджаю. Місто се лежить в ярі ріки Гнізни і належить до найстарших наших міст. В XI. столітті було воно столицею князів Ростиславичів. Руїни теперішнього замку походять з VII. століття Замок лежить на горі, звідки простягається гарний вид на околицю. В одній башті замку отворило Польське Товариство Любителів минувшини Теробовлі малий музей, де зберігаються різні викопалини, що їх знайдено або на самім замку або в місті. На замковій гор' є пам'ятник Зофії

Хшановської. В самій Теробовлі є старинна мурована церква з XVII. століття і монастир Кармелітів у ренесансовім стилі. В монастирі є багато старих портретів. Костел і монастир оточені муром і оборонними баштами. Також є стара деревляна синагога, де зберігається гарний свічник з Василіянського монастиря. По війні збудували Поляки гарний величавий костел, що є тепер парохіяльним костелом. В Теробовлі є також польська державна Гімназія, до якої ходять багато наших хлопців. Про Теробовлю написав цікаву книжку Микола Голубець. В серпні 1937 року робив в Теробовлі і в її околицях археологічні розкопки др. Ярослав Пастернак, де відкрив багато гробів з неолітичної доби.

Біля Теробовлі в Підгорянах є руїни монастиря і церква ОО. Василіян. Руїни лежать серед лісів на поверхні високорівні між Серетом і Гнізною, над самим лівим берегом долини Серету. Монастир лежить в чудовому місці, звідки простягається гарний широкий вид на далеку рівнину Поділля. Він оточений чотирикутним муром. На чотирьох наріжниках муру бачимо круглі башти, а в північній стіні мурів знаходиться віздова брама. Сей монастир називають також теробовельським. Він існував тут від непамятних часів, а побудований з червоного пісковика. Сама монастирська церква походить мабуть з кінця XVI. століття. В середині церкви були фрески, з яких тепер дуже мало осталося. А мури самої твердині є старші. В стінах мурів та бастіонів є багато отворів для пушок, вони є доказом, що монастир був колись оборонною твердинею і перебував неодну облогу. У XVII. столітті було тут жваве життя. В монастирі, що є довгий на 64 метри, перебувало 200 монахів, а була тут також

школа. Монастир сей скасовано в 1777 році. Гарні світлини сього монастиря подає „Наша Батьківщина“ з 1937. року.

Чотири кілометри на захід від Теробовлі, у селі Застіноче, високо над яром Серету, лежать каменоломи, що є власністю міста Теробовлі. Вони є найбільші в краю. Тут видобувають річно коло чотириста вагонів каміння, переважно плитки на хідники, гробівці і стовпи. Цей камінь висилають також на далекий схід, головно до Японії. В каменоломах у щілинах стрічаємо чудові кришталі гіпсу, а кілька цікавих okazів їх передав я до нашого природничого габінету.

Я перебуваю звичайно в моїм ріднім селі Ласківцях. Це чисто степове село і найстарші вісті про те село походять з XV. століття. Є воно положене дуже високо і в осені і в зимі дошкулюють тут вітри, що віють із степів Пантелихи. Село є дуже довге і числить коло 5.000 мешканців. Є тут мурована церква, 3 кооперативні крамниці й молочарня. В цьому селі підчас останніх вакацій знайшов мій батько два турецькі гроби з початку XVII. століття.

Коло Ласковець є село Могильниця і тут на полях знаходяться скринькові гроби з неолітичної доби. З Ласковець їздимо до містечка Янова, що лежить в чудовім ярі Серету. Тут був замок, що його знищили Турки в XVII. столітті і з того замку остались рештки мурів із баштою. В ярі Серету лежить містечко Будзанів, де часто їздимо за дрібними закупами. На горі над містом стоять руїни зіуї. століття. Частину цього замку відновив польський жіночий

монастир і там провадить свою школу. Найблищим містом звідсіль є Бучач. Належить він також до найдавніших городів, бо існував мабуть уже в XII. столітті. Лежить він у ярі Стрипи. Доми розложилися на узбіччях яру, одні над другими. Є тут руїни замку, що походять з XIV. ст. Турки цей замок знищили, а в XVIII. ст. відновив його Микола Потоцький, канівський староста. Його внуки продали цей замок жидам на каміння. В Бучачі є славна церква Василіян, що її збудував також Граф Потоцький, старий костел і цікавий ратуш з різьбами праць Геракля. При монастирі Василіян від другої половини XVIII. ст. існує школа, а тепер гімназія. В Бучачі є розвинене торговельне життя, славні ярмарки, головно збіжеві.

Від нас їздять також люди до Чорткова. Є це старинне місто. Тут є руїни замку у Вигнанці. В тім замку мав мешкати довший час турецький баша. В самім місті коло двірця є руїни палати Потоцьких, старенька деревляна церква з XVII. ст., є також цікава синагога в мавританським стилі, біля якої мешкає рабін „чудотворник“.

Згадаю врешті про місто Заліщики, про яке останніми часами багато говориться. Заліщики стали містом щойно 1766. р. Лежать вони над Дністром. Є тут великий міст, що лучить Польщу з Румунією. Заліщики відомі із свого лагідного підсоння. Тут доспівають морелі, кавуни й виноград. Останніми часами збільшився тут туристичний рух, а зокрема на збір винограду організують окремі прогульки. Околиці є дуже гарні, а населення зберегло чудову ношу та гарні звичаї та обичаї. Заліщики й околиця — це найтепліша околиця в

Польщі, тому називають їх загально польським Мераном.

сторінка

About this digital edition

This e-book comes from the online library [Wikisource](#)^[1]. This multilingual digital library, built by volunteers, is committed to developing a free accessible collection of publications of every kind: novels, poems, magazines, letters...

We distribute our books for free, starting from works not copyrighted or published under a free license. You are free to use our e-books for any purpose (including commercial exploitation), under the terms of the [Creative Commons Attribution-ShareAlike 3.0 Unported](#)^[2] license or, at your choice, those of the [GNU FDL](#)^[3].

Wikisource is constantly looking for new members. During the realization of this book, it's possible that we made some errors. You can report them at [this page](#)^[4].

The following users contributed to this book:

- Arxivist

-
1. [↑ http://wikisource.org](http://wikisource.org)
 2. [↑ http://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0](http://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0)
 3. [↑ http://www.gnu.org/copyleft/fdl.html](http://www.gnu.org/copyleft/fdl.html)
 4. [↑ http://wikisource.org/wiki/Wikisource:Scriptorium](http://wikisource.org/wiki/Wikisource:Scriptorium)

